

Η ΠΑΛΗΑΧΩΡΑ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΗΣ

ΗΡΗΜΩΜΕΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΣ*

'Επὶ βράχου ψηλοῦ, ἄλλου ἀδελφοῦ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἄλλ' ὁρθουμένου ἐν μακρινῇ θέσει, σχεδὸν μὴ ἀξιουμένῃ ἐπισκεπτῶν, ἐν μέσῳ τῆς ώραίας νήσου Αἰγίνης, εὑρίσκεται πόλις ἡρημόμενη. 'Ολίγοι ποτ' ἐπάτησαν τὸν πόδα εἰς τὰς ἐγκαταλειμμένας αὐτῆς ὅδούς.¹ 'Ο νέος ἐν Ῥώμῃ καὶ πρότερον ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας σὺν Edwin Egerton, δν ἥ κατ' ἐνιαυτὸν διαμονὴ ἐν Αἰγίνῃ κατέστησεν οἰκεῖον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, εἶνε πιθανῶς εἰς τῶν δλίγων ἔκεινων ὅσοι ἐπεχείρησαν τὴν ἐπίκονον ἐφ' ἥμιόνου ἀνάβασιν εἰς τὴν πετρώδη ἀνωφέρειαν, τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Παληαχώραν. 'Αλλὰ δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ τοπία περιεργότερα τῆς ἐγκαταλειμμένης ἔκεινης πόλεως τῶν ἐκκλησιῶν, ὅπου οἱ δλίγοι κάτυικοι τῶν διεσπαρμένων πέριξ μικρῶν χωρίων ἔξακολουθοῦσιν ἀκόμη προσφέροντες λατρείαν, ὅπου ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ εὐλαβεῖς νησιῶται ἀθροίζονται περὶ τὴν θαυματουργὸν πηγὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας, ὅπως ἐօρτάσωσι πρὸς τιμὴν τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου [καὶ ὅπως τιμήσωσι τὴν μνήμην τοῦ ἀγίου Διονυσίου] καὶ ὅπου ἐν ἄλλαις ἥμέραις τοῦ ἔτους οὐδένα συναντᾷ τις πλὴν πλάνητος ποιμένως ποτίζοντας τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. Κάτωθεν ἥ πλευρὰ τοῦ ὅρους φοίνεται κεκαλλυμμένη ὑπὸ κτιρίων, καὶ τὸ κάστρον προεξέχει ἐκ τῆς πεδινῆς κορυφῆς τοῦ βράχου ὡς εἰς οἱ Βενετοὶ φρουροὶ ἐπεσκόπουν ἀκόμη μὴ ἀνακαλύψωσι πειρατὰς κάτω ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ. Καὶ ταῦτα διότι ἐνταῦθα ἥτό ποτε ἥ πρωτεύουσα τῆς νήσου ἐν αἷς ἥμέραις πειραταὶ ἐλύμαίνοντο τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, ὅτε πᾶς ὅρμος ἥδύνατο νὰ κρύψῃ πειρατικὸν σκάφος καὶ πᾶν ἀκρωτήριον καὶ πᾶς πρόβολος εἶχεν ἴδιον πύργον ὡς σκοπιάν. Διό, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ λέων τοῦ Ἅγίου Μάρκου δὲν ἥδύνατο νὰ

* 'Εδημοσιεύθη ἐν τῷ «Ἐωθινῷ Ταχυδρόμῳ» (Morning Post) τῇ: 10]23 Δεκεμβρίου 1904.

¹ Ἱδε Σπ. Λάμπρου Ν. 'Ελληνομνήμων τομ. Α' σ. 505

προστατεύσῃ τοὺς οἰκοῦντας τὴν ἀρχαίαν πόλιν κάτω παρὰ τὴν παραλίαν, οἱ Αἴγινῆται ἀνῆλθον εἰς τὸ δόρος, καὶ ἔκει ἔκτισαν τὴν πόλιν ταύτην, ἡς ὁ σκελετὸς ἐπιζῆ ἀκόμη ἐν τοπίῳ ἀπαραμίλλως ὥραιών τοις πηρόδον λείψαντον μιᾶς τῶν φρικτοτάτων τραγῳδιῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς.

Χωρική τις ἦγαπτε τὰς κανδήλας τῆς ἔκκλησίας τοῦ Ἅγίου Ἰωαννου, κτισίου περιέργου ἔχοντος ἴδιόρρυθμον ἔκκλησιαστικὴν ἀρχιτεκτονικήν, λατινικῆς ἔκκλησίας ἔχούσης εἰκονοσοτάσιον ἐν τινι γωνίᾳ. Οὐδὲν ἥδυνατο ν' ἀφηγηθῆ περὶ τοῦ ναοῦ ἔκεινου, ἀλλ' ἀπυχῶς αὐτὸς οὗτος ἀφηγήθη τὴν ἵδιαν ἔαυτοῦ ἰστορίαν. Ἀνωθεν τῆς θύρας ἐπιγραφὴ λατινική, γεγραμμένη διὰ γραμμάτων ἀκατανοήτων εἰς τοὺς σημερινοὺς Αἴγινῆτας ἀπομνημονεύει, διὰ «ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἔξοχωτάτου ἀνθέντου Ἀντωνίου Βαρβάρου, τιμιωτάτου συμβούλου τοῦ Ναυπλίου, τῇ 1 Ἀπριλίου 1533» ἐκτίσθη. Ἡ ἔκκλησία ἔκεινη, ἡτις φέρει ἀκόμη τὸ οἰκόσημον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τέσσαρα ἔτη ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη καταστροφὴ ἡτις περιέστησε τὴν Παλλαχώραν εἰς τὴν κατάστασιν, ἐν ᾧ ἔμεινεν ἔκτοτε διὰ παντός, οὐδὲν ἄλλο διεκνύουσα ἢ ἀθροισμα ἔκκλησιῶν, ἡρημωμένων καὶ κάστρον ἡρειπιωμένον. Ο φοβερώτατος ἀπάντων τῶν πειρατῶν τῶν ἀναπετυσάντων ποτὲ τὴν σημαίαν αὐτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὁ Χαϊρεδὸν Βαρβαρόσσας, Τοῦρκος ναύαρχος, ἀλλ' Ἐλλην τὸ γένος, προσωριμόσθη εἰς τὴν βενετοκρατούμενην Αἴγιναν. Ο ἐρυθροπόγων ναύαρχος ἀνέβη εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ κατέστρεψε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐφείσθη τῶν ἔκκλησιῶν. Απαντες οἱ ἐν ἡλικίᾳ ἀνδρες ἐσφάγησαν καὶ ἔξχιλιάδες γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ ἵπερέκεινα ἀπήκθησαν εἰς δουλείαν. Οὕτω δὲ τέλειον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῆς μυσαρᾶς ὑπ' αὐτοῦ καταστροφῆς, ωςτε διαρῶνος de Blamard μετὰ στόλου γαλλικοῦ προσωριμόσθη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν Αἴγιναν οὐδὲ ψυχὴν εὗρε ζῶσαν ἐν τῇ ἄλλοτε πολυανθρώπῳ καὶ εὐφόρῳ νήσῳ. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ αίμακτηρὰ ἰστορία τῆς μεσαιωνικῆς πρωτευούσης τῆς Αἴγινης.

Ἡ ἀπὸ τῶν ἀπορρόγων τοῦ κάστρου θέσα εἶνε τοσοῦτης ἡ ὁραιοτάτη τῶν ἐν Ἐλλάδι. Ο ὁφθαλμὸς ἔξικνεῖται ἀπὸ τῆς Σουνίου πλακὸς πέτρας¹ μέχοι τῶν χιονοσκεπῶν δρέων Κύλλήνης καὶ Χελμοῦ, καὶ κάτω κείνται τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Σαλαμίς. Λείψανα τοιχογραφιῶν

1. [Σοφοκλέους Αἴας στ. 1220]

καλύπτουσιν ἀκόμη τοὺς ἀποσυντεθειμένους τοίχους τοῦ ἀρχαίου βενετικοῦ ἐκκλησιδρίου τοῦ ἐντὸς τῶν τοιχῶν τοῦ κάστρου, ὃπου δὲ τελευταῖος Βενετὸς φρούριον, μαθὼν παρὰ τῶν φρούρων, ὅτι ἡ ναυαρχίς τοῦ Βαρβαρόσσα εἶχεν ἐπιφανῆ ἐν τῷ κόλπῳ ἔπειτε γονυπετής πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ ἐδεήθη τῶν προστατῶν ἀγίων νὰ σώσωσιν ἀπὸ τοῦ ἔχθρου τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην σκοπιὰν τῆς βενετικῆς πολιτείας.

Πρόβατα τώρα νέμονται μεταξὺ τῶν ἔρειπίων τοῦ κάστρου, καὶ οἱ "Ελληνες ποιμένες παίζουσι τὸν αὐλὸν αὐτῶν καθ' ἄ ἐπραξαν ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκείναις νήσοις, ὃπου παρὰ τὰ ἀτυπλοια καὶ τὰς ἐφημερίδας αἱ συνήθειαι τῶν ἀγροτῶν ἐλάχιστα μετεβλήθησαν. 'Εκεῖ κάτω δ' ἐν τῇ πολυασχόλῳ νέᾳ πόλει τῆς Αιγίνης οἱ κάτοικοι οὐδαμῶς φροντίζουσι περὶ τοῦ βενετικοῦ παρελθόντος τῆς νήσου. Πρὸ δύο ἑτῶν οἱ δημοτικοὶ ἀρχοντες κατεχόμενοι ὑπὸ δίψης «καλλωπιστικῶν ἔργων» κατηδάφισαν τὸν γραφικὸν βενετικὸν πύργον τὸν ἄλλοτε δεσπόζοντα τοῦ εἴσπλου εἰς τὸν λιμένα, καὶ καὶ ἐν τῇ θέσει, ἐν ᾧ ἔκειτο, καλοφορεμένοι πολιται συζητοῦσι τὰς προσδοκίας τῆς σποργαλιείας παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς 'Αφρικῆς, ἐξ ἣς ἔξαρταται κατὰ μέγα μέρος ἡ εὐημερία τῆς νήσου αὐτῶν. 'Αλλ' ἡ Παληαχώρα ἀνήκει εἰς ἄλλον κόσμον, καὶ ἀφηγεῖται εἰς ἡμᾶς ὃποιος ὑπῆρξεν δὲ βίος, ἀλλὰ καὶ δὲ θάνατος κατὰ τὰ τελευταῖα ἐτη τῆς βενετοχρατίας ἐν ταῖς μικραῖς ἐλληνικαῖς νήσοις.